

A II VILÁGHÁBORÚ UTÁNI VILÁG KÉRDÉSEI

1. Totalitárius rendszerek bevezetése Kelet-Európában. Kommunista államok

A náci Németország felett aratott győzelem után kiütköztek a demokratikus Egyesült Államok, Anglia, Franciaország és a kommunista Szovjetunió közötti ellentétek. A Szovjetunió célja: nyugati határai mentén szovjetbarát kormányok bevezetése, hogy a 1941-es támadáshoz hasonló ellen biztosítsa magát.

Az Egyesült Államok és Anglia úgy gondolták, hogy ha ezt biztosítják a Szovjetunió számára, akkor együttműködik majd a demokratikus országokkal = hiú ábránd.

A Vörös Hadsereg tankjai sikeresen meggyőzték Dél- és Közép-Kelet-Európa országait arról, hogy a kommunista pártokat segítsék hatalomra. Ezt nevezték „a náci iga alóli felszabadításnak”.

1945-1948 között mindenhol a térségben kommunista pártok kerültek hatalomra. Ezeket az országokat népi demokráciáknak nevezték, de a valóságban diktatorikus rendszerek voltak, amelyek kizárták a nép részvételét az ország irányításában.

Nyugat-Európában az Egyesült Államok külügyminisztere bevezette a Marshall-tervet, a háború által tönkretett országok megsegítésére. A kelet-európai országok ezt a segílyt szovjet nyomásra el kellett utasítsák. A Szovjetunió, hogy megerősítse ellenőrzését a világ kommunista pártjai (államai) felett létrehozta a következő szervezeteket:

- 1947 – Kominform (a Kommunista és Munkás Pártok Tájékoztató Irodája)
- 1949 – KGST (Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa).

A szovjet mintájú szocializmus jellemzői:

- a kommunista párt diktatúrája
- a termelőeszközök állami tulajdona
- tervgazdaság
- titkosrendőrség
- a rendszerrel szembeni ellenállások elfojtása.

A demokratikus intézmények megerősítése érdekében a nyugat-európai országok kormányaiból eltávolították a kommunista pártok képviselőit.

Bár Kelet (kommunista) és Nyugat (demokratikus) közötti kapcsolatok egyre inkább elmérgesedtek, 1948. december 10-én az ENSZ Közgyűlése elfogadta Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát.

2. Megosztott Európa: A hidegháború és következményei

1949-ben létrejött az Észak-Atlanti Szövetség (NATO). Alapító tagjai: Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Franciaország, Kanada, Olaszország, Belgium, Hollandia, Luxemburg, Norvégia, Dánia, Portugália és Izland. 1952-ben csatlakozott Görögország és Törökország, 1955-ben a Német Szövetségi Köztársaság (NSZK), 1982-ben Spanyolország. Cél: a kommunizmus feltartóztatása.

Válaszul a Szovjetunió 1955-ben létrehozta a Varsói Szerződést (= szintén katonai-politikai szövetség, célja a szocialista országok feletti ellenőrzés megerősítése). Tagok: SZU, Lengyelország, Csehszlovákia, Német Demokratikus Köztársaság (NDK), Magyarország, Románia, Bulgária és Albánia (1968-ban kilépett).

→ kétpólusú világ, hidegháború, amely soha nem vált „forró” háborúvá, mindkét nagyhatalom félt ugyanis az összecsapás következményeitől (nukleáris fegyverek).

Természetesen voltak válságok:

- 1950-1953 – koreai háború
- 1948, 1956, 1967, 1973 – arab-izraeli háborúk
- 1945-1954, 1963-1975 – vietnami háború
- 1962 – kubai válság.

Válságos és enyhülési szakaszok periodikusan váltakoztak. 1975-ben ennek jegyében folytak Helsinkiben az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet munkálatai.

AZ ERDÉLYI MAGYAROK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

1. Politikai élet

„Kiáltó szó” – elolvasni és levonni a tanulságot! (154. o.)

Politikai szervezetek

1921 – Magyar Néppárt

1922 – Országos Magyar Párt, részt vett a parlamenti választásokon és képviselőket küldött a román parlamentbe.

1934 – a Magyar Párt baloldali szárnya önállósult és létrehozta a Magyar Dolgozók Szövetségét.

1938 – a II. Károly király által bevezetett királyi diktatúra betiltotta az összes politikai pártot.

A politikai rendszer

1921 – földreform: a nagybirtokosoktól és az egyháztól elvett földeket szétosztották a kisbirtokosok és a nincstelenek között. A nemzetiségek birtokosaitól, egyházaitól (370 ezer hold fldből 315 ezer holdat) több földet vettek el.

1923 – Nagy-Románia alkotmánya biztosította a kisebbségek jogait, de a gyakorlatban ezek nem mindig működtek.

2. Az egyházak és az iskolarendszer

Az egyházak

A magyar egyházak jelentős szerepet töltek be a magyar kisebbség életében, bár tevékenységüket akadályozták, iskoláik működését megnehezítették, földjeik jelentős részétől megfosztották őket.

Jelentős személyiségek voltak:

1. Sulyok István, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület alapítója
2. Márton Áron gyulafehérvári püspök.

Oktatás – iskolarendszer

Rövid idő alatt felszámolták a magyar nyelvű állami iskolákat. Az anyanyelvű oktatás a felekezeti iskolákba szorult vissza.

A magyar tannyelvű középiskolák elvesztették nyilvánossági jogukat: ha az itt végzettek tovább akartak tanulni, le kellett vizsgáznuk egy vizsgabizottság előtt (ezen a végzősök harmada vagy negyede ment csak át).

A kolozsvári magyar egyetemet még 1919 szeptemberében megszüntették, helyette román egyetemet szerveztek.

Az anyagiak miatt is nehéz volt a továbbtanulás.

3. Sajtó és irodalom. Művelődési intézmények

Sajtó és irodalom

Volt cenzúra, sajtóperek, újságírók megfélemlítése, ezzel együtt a két világháború között is sok újság jelent meg: pl. Ellenzék, Nagyváradi Friss Újság, Temesvári Hírlap stb.

Voltak irodalmi-művészeti kiadványok is, pl. Pásztortűz, Korunk, Géniusz stb.

1928-ban megjelent az Erdélyi Helikon, amelyben jelentős írók, költők közölték műveiket, pl. Aprily Lajos, Kós Károly, Dsida Jenő, Tamási Áron.

1922-ben jelent meg a Magyar Kisebbség, amely a többi európai államban élő kisebbség ügyét is felkarolta.

A Cimbora című gyermeklapot Benedek Elek szerkesztette.

Művelődési intézmények

Sok egyesület, pl. EME, EMKE folytatták a háború előtti munkásságukat. Újak is alakultak:

1924 – Erdélyi Szépmíves Céh (kiadóvállalat)

1931 – Barabás Miklós Céh (képzőművészeti egyesület).

Megjelent a transzilvanizmus eszméje, melynek lényege, hogy Erdély egy önálló földrajzi, történelmi, társadalmi egység, saját erdélyi tudattal és műveltséggel. Ezzel az eszmével a kisebbségi sorba került magyarokat akarták mozgósítani.

1937-ben sor került a Vásárhelyi Találkozóra, fiatal magyar értelmiségiek részvételével, amelyen állást foglaltak a fasizmus ellen és a magyarság s a demokrácia problémáiról tárgyaltak.